

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ
Dr. sc. Marija Brajčić

DIJETE I KULTURNA BAŠTINA – UČENJE U MUZEJU

Recenzenti:

Miroslav Huzjak, izv. prof., Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Dr. sc. Sonja Kovačević, doc. Učiteljski studij, Filozofski fakultet u Splitu, Sveučilište u Splitu

WEB predavanje recenzirano dana 18. 05. 2013. i prema Odluci donesenoj na 12.sjednici Vijeća Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu od 28. lipnja 2013. postavljeno na www.ffst.hr (službenoj web stranici Filozofskog fakulteta u Splitu).

ZNANSTVENO PODRUČJE: Društvene znanosti

ZNANSTVENO POLJE: Odgojne znanosti

ZNANSTVENA GRANA: Posebne pedagogije

STUDIJSKI PROGRAM: Predškolski odgoj

NASTAVNI PREDMET: Metodika likovne kulture 2

GODINA I SEMESTAR: 2. godina predškolskog odgoja, ljetni semestar

GODIŠNJI/TJEDNI BROJ SATI: 60 / 2 sata seminara

NASTAVNA CJELINA: Upoznavanje djece s kulturnom baštinom

NASTAVNA JEDINICA: Dijete i kulturna baština – učenje u muzeju

NASTAVNI OBLICI RADA: frontalni rad, individualni rad

NASTAVNO SREDSTVO: Power Point prezentacija

NASTAVNA POMAGALA: računalo i LCD projektor

CILJEVI NASTAVE:

Usvojiti na teorijskoj razini pedagošku vrijednost kulturne baštine u likovnoj pedagogiji učenja u poticajnim okruženjima, napose muzeju

ZADATCI NASTAVE:

Osvijestiti mogućnost korištenja kulturne baštine kao poticaja u likovno-pedagoškom radu s djecom predškolskog uzrasta, te učenja u muzeju

KORELACIJA : Upoznavanje okoline; materijalna kulturna baština; analitičko promatranje

LITERATURA ZA STUDENTE

Rosić, V., *Pedagoško značenje muzeja: Zavičajno blago u funkciji razvoja Zabiokovlja*, Zbornik radova, Split: Književni krug, 2005; 265-278

Slunjski, E., *Stvaranje predškolskog kurikulumu: u vrtiću organizaciji koja uči*, Mali profesor, Zagreb 2006; 299- 310.

Zbryrad, T. Plenković, J., *Kultura i obitelj, Zavičajna baština – komparativna prednost i temeljnica održivog razvoja Zabiokovlja*, Književni krug Split, 2009; 121.

PLAN SATA:

- a) Uvodni dio** (frontalno)
 - Uključivanje
 - Najava teme
- b) Glavni dio** (frontalno i individualno)
 - Teorijski okvir – Izlaganje uz PP prezentaciju
 - Razgovor o dječjim likovnim uradcima
 - Rasprava o rezultatima istraživanja
- c) Završni dio** (frontalno)
 - Zaključci i rasprava

Dijete i kulturna baština – učenje u muzeju

Sažetak

Razlika između čovjeka i ostalih živih bića jest sposobnost stvaranja kulture. Čovjek i kultura povezani su posebnom sponom: čovjek stvara kulturu, a kultura čovjeku osigurava osobni razvoj. Kultura se njeguje i prenosi sljedećim naraštajima kao najdragocjenije blago. Zbog njene prevelike važnosti trebamo ozbiljno shvatiti zadaću: njegovati i čuvati kulturnu baštinu i, što je moguće bolje, prenijeti je djeci, njenim budućim nositeljima.

Iako se temeljna muzejska funkcija očituje u prikupljanju, bilježenju i čuvanju prošlosti, ona je polivalentna. Muzeji su također životni i edukacijski prostori namijenjeni korisnicima različite dobi. Muzej kao dio socijalne sredine, može biti značajan čimbenik razvoja i zanimljiv prostor izvan obiteljskog odgoja djeteta. Muzejski prostori mogu funkcionirati kao mjesto za igru i učenje predškolske djece. Obogaćivanje djetetova okruženja znači, između ostaloga, i djelatniju uporabu muzejskih prostora u edukacijske svrhe. Novi sadržaji u novim prostorima neće ostati neprimijećeni.

Vodeći računa o bitnim značajkama djetetova razvoja, u muzeju se preferiraju aktivnosti s odlikama spontanog, samostalnog, dragovoljnog, nelinearnog i istraživačkog. Kao i u drugim područjima, i ovdje valja izbjegavati formalno oblikovanje znanja i pružanje gotovih odgovora.

U svijetu i kod nas provode se projekti u dječjim vrtićima kojima je cilj osmišljeno posjećivanje muzeja ili arheoloških lokaliteta. Projekt nastaje u nekoliko faza; započinje pripremom u vrtiću, zatim slijedi organizirani posjet spomeniku kulturne baštine ili muzeju, a završava refleksijom u vrtiću, gdje se viđeno i doživljeno iskazuje kroz likovni uradak.

Ključne riječi: kulturna baština, učenje u muzeju, predškolsko dijete

Uvod : Što je kulturna baština?

„Kultura je ukupnost materijalnih i duhovnih dobara, etičkih i društvenih vrijednosti, što ih je stvorilo čovječanstvo“ (Anić, 1991; 84-86).

Kultura predstavlja pretvorbu i usavršavanje kako duhovnih tako i materijalnih dobara. Ona oplemenjuje svakog čovjeka koji dolazi u kontakt sa njom, tjerajući ga da pokaže svu svoju dobrotu, humanost i ljudskost. Istodobno, kultura je i stvaralački proces na kojeg utječe čovjek svojim djelovanjem.

„Baština je ukupnost iz prošlosti sačuvanih i njegovanih kulturnih dobara. Njena glavna značajka je čuvanje i njegovanje svega onoga što su nam naši preci ostavili, kao kulturu, tradiciju, zavičajnu mudrost. Svako područje na svijetu posjeduje baštinu. Ona bi trebala predstavljati temelj zajednice, ali isto tako i bit čvrsta veza sa prošlošću“ (Anić, 1991; 84-86).

„Kulturna baština su sva nepokretna i pokretna kulturna dobra nastala ljudskim radom od prapovijesti do danas.“ Ona je nastala čovjekovim djelovanjem. O njoj se najčešće govori kao o „prepoznavanju duhovnih vrijednosti u materijalnom svijetu koji nas okružuje“ (Anić, 1991; 84-86). Ona obuhvaća i materijalna i nematerijalna dobra koja su ostavili preci budućim naraštajima, ali isto tako posjeduje i prepoznatljivu vremensku i nacionalnu notu, svih generacije prije današnje. Tako i mi, danas učimo o prošlim vremenima i nasljeđu naših djedova, a istodobno sami ostavljamo prepoznatljivi otisak našim unucima.

Zavičajna baština

Zavičajna baština obuhvaća sva materijalna i duhovna dobra jednog određenog područja. Pripadaju joj ona dobra prije vremena globalizacije, ostatci povijesnih događaja koji su sačuvani u izvornom obliku. Tu spada i narodna književnost, glazba, te likovna umjetnost i spomenička baština. Dakle zavičajna baština predstavlja kulturno-umjetničku vrijednost određenog područja, koju baštinici nose sa sobom. Ona je njihov mentalni kod, pogled na život, sastavni dio njihova rada i razvoja. Zavičajna baština je prije svega zavičajno znanje i mudrost ljudi na određenom prostoru u određeno vrijeme (Maretić, Caktaš, 2007; 87-96).

Pod zavičajnu baštinu spadaju sva znanja i vještine koje je pojedinac u određenom vremenu na određenom prostoru ostavio. One čine temelj za buduće generacije i svjedoče bogatom povijesnom identitetu.

Svima nam je vrlo važan identitet kako samoga sebe tako i nacije kojoj pripadamo. On je u današnje vrijeme važna tema o kojoj raspravljaju brojni stručnjaci, jer polako dolazi do gubljenja nacionalnog identiteta pojedinih zemalja. Identitet je u biti pitanje kulture. Poistovjećivanje većeg broja ljudi, stvaranje cjeline, zajednice koja dijeli zastavu, težnje i entuzijizam. Svijest o povijesnom nasljeđu u današnje vrijeme počinje jačati, a tome svjedoče obnavljanja zaboravljenih tradicija. Za očuvanje identiteta važna je zavičajna baština.

Svaka nacionalna baština, bila ona materijalna ili nematerijalna, od neprocjenjive je vrijednosti narodu kojem pripada. Ona ga određuje i opisuje, čini ga prepoznatljivim i jedinstvenim u odnosu na druge narode, a često je i uvjet njegova opstanka. Stoga je važno kako se odnosimo prema baštini, ali i što poduzimamo pri odgoju i obrazovanju djece i mladih u kontekstu teorije o cijelo životnom učenju za održivi razvoj.

Danas živimo u svijetu globalizacije koja je iz dana u dan sve utjecajnije, i zbog toga se treba što više pozornosti pridati očuvanju nacionalnog blaga, jer jedino tako je moguće očuvati nacionalni identitet. Zato je važno da se s cijelo životnim učenjem započne vrlo rano, u predškolskoj dobi, kako bi djeca već tada dobila što bolji temelj za pozitivan odnos prema prirodnoj i kulturnoj baštini.

Emilija Reljac-Fajs je u svome radu Zavičajna baština i održivi razvoj prikazala kako se s cijeloživotnim odgojem započinje od predškolskog uzrasta, kada djeca postaju svjesna životnog okruženja oko sebe, a polaskom u školu započinje cjeloživotno učenje za održivi razvoj.

Odnos prema baštini počinje u vrtiću

Djeca su sama po sebi znatiželjna bića, a jedno od prvih mjesta gdje su u mogućnosti otkriti nešto novo je prirodna okolina. Prvenstveno ih zanimaju kamenčići, leptiri, potoci i cvijeće, a to je tek početak djetetovog zanimanja za baštinu. Djeca se u prvom starosnom razdoblju, od 1. do 3. godine života razvijaju u socijalnom i emocionalnom području. Spoznaju svijet oko sebe, počinju graditi odnose s drugim ljudima, roditeljima, odgajateljima i okolinom. Proces se nastavlja u drugom starosnom razdoblju, od 3. do 6. godine. Mora ići jednakim tokom, biti uravnotežen, dopunjavan i dograđivan od strane odraslih, ali na način da se potiče dječji razvoj u smjeru kojem ide dijete, a ne da dijete radi isto što i odrasli. Dijete se treba razviti na samo sebi svojstven način. U tom razdoblju se postavljaju temelji koji će kasnije biti važni u procesima učenja i odgoja. „Proces učenja je proces ustrajnosti. Tu nema prostora za brzinu i

površnost. Dijete slijedi naš uzor i tako uči i usvaja mnoge vrijednosti“ (Thomas, F. 1995; 10-19).

Dijete na svome putu usvajanja temelja kulturne baštine ima brojne suradnike, roditelje, odgojitelje i druge sudionike kojima je najvažnija zadaća poticanje djeteta. Poticati njegovu znatiželju, kreativnost, razvoj a da pri tome ne nameću svoja mišljenja i stavove. Moraju pronaći što učinkovitije strategije kojima će djetetu približiti komunikaciju i interakciju s prirodom, baštinom, kulturom. Također ih moraju potaknuti da pronađu uzročne veze među pojavama o kojima nešto znaju i onima o kojima će tek naučiti. Pri tome je važno pratiti razvoj djeteta te pridavati veliku važnost dječjem mišljenju. Dakle prva baština sa kojom se djeca upoznaju u vrtiću je prirodoslovna baština, gdje uz igru i rad upoznaju živu i neživu prirodu.

Kao temelj ekološkog odgoja djece postavlja se poštivanje dječje osobnosti. Polazimo od odnosa djece i odraslih koji se očitiju kroz poštivanje. Poštivanje dječje osobnosti rezultira razvojem samopouzdanja kod djece te pozitivnog odnosa prema okolini. To načelo poštivanja predstavlja osnovu odgoja i obrazovanja u području baštine i ekologije. To je osnovna moralna vrijednost.

Djelovanje odgajatelja i odraslih nije dovoljno za očuvanje prirodne i kulturne baštine. Tu se mora uključiti i državna i lokalna zajednica, jer se jedino suradnjom svih sudionika mogu postići pozitivni rezultati. Primjer toga je projekt Živi muzej – oživljavanje zavičajne baštine. Taj se projekt od 2002. godine provodi u Arheološkom muzeju u Zadru. Čine ga kreativno-edukativne radionice u kojima sudjeluju djeca svih dobnih skupina. No da bi radionice bile kreativne i poticajne potrebno ih je dobro organizirati. Zbog toga su prvenstveno organizirane radionice za odgajatelje i nastavnike kako bi se njih upoznalo sa baštinom, a poslije za djecu i njihove roditelje. Uočilo se da se predškolska djeca više trude i zalažu kad su njihovi roditelji prisutni. Suradnja sa školama se odvijala odvojeno, jer je tu bio prisutan problem usklađenosti (projekt: Kamen do kamena – grad, scenska igra)

Uz odgajatelje i nastavnike, postoji još jedna osoba koja djetetu približava kulturnu baštinu. To je muzejski pedagog. Njegova je zadaća da predstavi muzej kao životno - edukacijski prostor koji će djeci omogućiti istraživanje i učenje. Na taj način djeci dopuštamo da sami konstruiraju znanje u direktnoj suradnji s muzejom. Posebno su zanimljivi tzv. interaktivni materijali koji kod djeteta potiču razmišljanje, a samim tim i učenje. Ključ procesa je socijalna interakcija, kako sa ljudima tako i sa predmetima koje okružuju dijete. Zbog toga

muzejski pedagog ima ulogu planera, organizatora, promatrača, motivatora i suigrača djetetu. Da bi se potaklo dijete na različite aktivnosti, muzejski pedagog djetetu bi trebao pristupiti nenametljivo, indirektno. Osnovno mu je stvoriti poticajno okruženje u kojemu će se dijete osjećati sigurno i sretno, sposobno za izražavanje vlastitih ideja. U indirektna ponašanja još se ubrajaju i slušanje, hrabrenje, pohvale... Isto tako je važno i direktno ponašanje muzejskog pedagoga kao što je demonstracija, objašnjavanje, odgovori na pitanje, a na taj način se potiče djecu na razmišljanje o određenom sadržaju. Za dijete je važno da suradnja svih sudionika, roditelja, odgajatelja i stručnog osoblja, bude uravnotežena i kontinuirana, kako bi dijete što bolje, brže i kvalitetnije upilo znanje. Polazna točka u radu svakog kvalitetnog muzejskog pedagoga uvijek mora biti dijete. Trebaju se gledati osobnosti, specifičnosti, stil i tempo učenja svakog pojedinog djeteta. Prate se reakcije djeteta kako bi se koncentriralo na one sadržaje koji su kod djece izazvali zanimanje, i ti sadržaji se produbljuju i nadopunjuju.

Okruženje dječjeg vrtića prvenstveno mora biti poticajno. To podrazumijeva konstantno učenje i mijenjanje, kako prostora tako i svih sudionika. Promjene koje nastaju trebale bi biti rezultat unutarnje potrebe pojedinca za samo aktualizacijom. Sastavni dio razvoja pojedinca ali i njegove okoline su i vrednovanje i samo vrednovanje.

Vrtić se često imenuje kao zajednica koja uči, mjesto refleksivnog dijaloga djece i odraslih s procesom njihova zajedničkog, kontinuiranog učenja, za njega dijele odgovornost i nad njim imaju zajedničko autorstvo (Slunjski, 2006; 299-310).

To znači da je vrtić obrazovna organizacija unutar koje se odvijaju različiti dinamički procesi učenja, istraživanja, refleksije, vrednovanja i zahtijevaju interakciju svih članova. Za te procese potreban je stalan, snažan angažman i motiviranost djelatnika. To bi trebalo biti mjesto gdje ljudi bez straha stvaraju svoje vizije, gdje su istraživanje i posvećenost istini norma, gdje se podrazumijeva suprotstavljanje stanju status quo (Senge, 2003; 11). U takvom okruženju se pojačava osjećaj da se osobno usavršavanje i razvoj doista vrednuje i cijeni.

Prošlost, sadašnjost i budućnost pripadaju svakom čovjeku. U svakodnevnom životu naša je pozornost više usmjerena k sadašnjim i budućim sadržajima. Ovi su sadržaji, međutim, sazdana na prošlim događajima i iskustvima. Susret prošlosti i sadašnjosti odvija se i u muzejskim prostorima. Prošle i sadašnje generacije upoznaju se i dotiču preko artefakata izloženih u muzejima. Muzejski prostori podsjećaju nas da nismo od danas te da naša baština vuče korijene iz daleke prošlosti.

Iako se temeljna muzejska funkcija očituje u prikupljanju, bilježenju i čuvanju prošlosti, ona je polivalentna. Muzeji su također životni i edukacijski prostori namijenjeni korisnicima različite dobi. Muzej kao dio socijalne sredine, može biti značajan čimbenik razvoja i zanimljiv prostor izvan obiteljskog odgoja djeteta. Muzejski prostori mogu funkcionirati kao mjesto za igru, učenje i življenje djece predškolske dobi.

Kakvoća i bogatstvo djetetova okruženja pozitivno djeluje na njegov razvoj. Struktura i organizacija okruženja utječu na djetetovo ponašanje i akcije te na komunikaciju i interakciju s vršnjacima i odraslima. Sva recentna istraživanja djetetova razvoja ponovo potvrđuju i ističu važnost rane stimulacije i maksimalno poticajne okoline u kojoj se dijete odgaja.

Obogaćivanje ranog djetetova okruženja znači, između ostaloga, i djelatniju uporabu muzejskih prostora u edukacijske svrhe. Novi sadržaji u novim prostorima neće ostati neprimijećeni. Jedna od temeljnih karakteristika predškolskog djeteta jest radoznalost i otvorenost k istraživanju novog.

Kako djeca reagiraju na poticaje u muzeju? Promatrajući njihova ponašanja, uočavamo neke tipične reakcije: prilaze muzejskim eksponatima sa željom da ih dodirnu i uzmu u ruke, započinju igru istraživanja i otkrivanja. Te su reakcije praćene verbalnim izričajima radosti i čuđenja te pojačanim motoričkim aktivnostima (gestikuliranje, trčanje, skrivanje iza eksponata, hvatanje i slično).

Na žalost, neki muzejski djelatnici misle kako je predškolskom djetetu upoznavanje baštine u muzeju preteška zadaća neizvjesna ishoda. Ne treba sumnjati u djetetove sposobnosti razumijevanja ponuđenih sadržaja, tvrdi Susan Gelman u svom istraživanju:

- Pojmovi su oruđa i kao takva imaju snažan utjecaj (i pozitivan i negativan) na djetetovo mišljenje.
- Djetetovi rani pojmovi nisu neophodno konkretni ili perceptivno utemeljeni. Čak su i predškolska djeca sposobna razmišljati o onome što nije očevidno, o jedva zamjetnom i apstraktnom.
- Djetetovi pojmovi nisu uniformirani u pojedinim područjima niti jednaki kod pojedinaca.
- Djetetovi pojmovi odražavaju njihove narastajuće «teorije» o svijetu.(Gelman, 1998; 50).

Razvoj predočavanja djetetu predškolske dobi omogućuje razumijevanje prošlosti i zamišljanje budućnosti. Ta osobina kognicije čini značajan napredak u razvoju kognitivnih sposobnosti. S druge strane, razvoj govora u smislu reprodukcije i razumijevanja pruža djetetu mogućnost komuniciranja. To je vrijeme kada kulturni prijenos postaje osnova stjecanja znanja.

Načela, ciljevi i zadaće odgojne djelatnosti u muzeju

Djelatnosti u muzeju s ciljem upoznavanja prošlih događanja i vrijedne baštine trebaju se temeljiti na razvoju primjerenim sadržajima i postupcima. NAYEC (NAYEC – National Association for the Education of Young Children) definira dvije dimenzije razvoja odgovarajućih djelatnosti : primjerenost dobi i primjerenost osobi. Etape rasta i razvoja djeteta predvidljive su, a razvojno odgovarajuća okolina poštuje spoznaje o djetetovom rastu, razvoju i učenju. Takav pristup u odgoju također polazi od toga da je svako dijete jedinstvena osobnost s individualnim potrebama. Zato, odgojne sredine trebaju reflektirati različitosti u kurikulumu i iskustvima koja se nude djetetu.

Konkretizacijom navedenih dimenzija sve djelatnosti organizirane u suradnji s muzejom temelje se na slijedećim načelima:

- Sadržaji u muzeju potiču djelatnosti u svim razvojnim područjima (tjelesnom, socijalnom, emocionalnom, intelektualnom).
- Odgojna nastojanja okrenuta su djetetu i polaze od djeteta.
- Poticaji u muzejskim prostorima su osmišljeni i prezentirani tako da podupiru i izlaze u susret individualnim potrebama i različitostima. U odabiru sadržaja i organizaciji prostora vodi se računa o razvojnom stupnju, stilovima učenja, obiteljskim specifičnostima i djetetovim interesima.
- Različiti programi rada u muzejima omogućuju djeci aktivno manipuliranje i istraživanje. Djeca formiraju pojmove o baštini putem aktivnog uključivanja u muzejsko okruženje. Percipiraju problem ili situaciju kao stvarnu, budi se i razvija radoznalost i kreativnost, jača se ustrajnost u traženju odgovora i rješenja. Tragajući za rješenjem problema produbljuje se koncentracija i formiraju se zametci entuzijazma.
- Prostori u muzeju trebaju biti podijeljeni u više definiranih područja djelatnosti kako bi se omogućio višestruki izbor konkretnih i relevantnih iskustava. Materijali i

oprema dopuštaju djetetu slobodan pristup i angažiraju sva njegova osjetila i sposobnosti.

Optimalno edukacijski organizirano muzejsko okruženje promovira različite stilove usvajanja iskustava. Charlesworth i Lind definiraju specifične stilove usvajanja iskustva kod djece kao naturalistički, neformalni i nestrukturirani. Ta se iskustva razlikuju u pogledu osobe koja nadzire aktivnost (odrasli ili dijete). Naturalistička su iskustva ona u kojima dijete kontrolira izbor i akcije. U neformalnim iskustvima dijete odabire sadržaje i aktivnosti, ali odrasli interveniraju u određenim situacijama. U strukturiranim iskustvima odrasli odabiru iskustva za dijete te daju naputke glede djetetovih akcija. Vodeći računa o bitnim značajkama djetetova razvoja, u muzeju se preferiraju aktivnosti s odlikama spontanog, samostalnog, dragovoljnog, nelinearnog i istraživačkog. Kao i u drugim područjima, i ovdje valja izbjegavati formalno oblikovanje znanja i pružanje gotovih odgovora (Charlesworth, Lind, 1995; 316).

- Aktivnosti upoznavanja elementarnih pojmova o kulturnim i povijesnim vrednotama odvijaju se u obliku igre. Igra, kao otvorena i praktična aktivnost, otvara neiscrpane mogućnosti putovanja u prošlost.
- Muzejski prostori u kojima se djeca kreću trebaju zadovoljiti osnovne standarde sigurnosti. Raspored eksponata, namještaja i opreme ne smije ugroziti zdravlje i sigurnost djece.

Muzej kao mjesto igre i učenja, omogućuje ostvarenje mnogih odgojno obrazovnih ciljeva i zadaća:

- ❖ Upoznavati kulturne i povijesne vrijednosti i bogatstvo kraja u kojem dijete živi
- ❖ Povezivati prošlost i sadašnjost
- ❖ Očuvati tradiciju i tradicijski način življenja, te poticati ljubav i pozitivan odnos prema baštini i zavičaju
- ❖ Uvoditi djecu u pojmove vremena, prostora, kulture i društva

- ❖ Poticati interes i radoznalost prema prošlosti, buditi zadovoljstvo u otkrivanju i istraživanju novih spoznaja
- ❖ Aktivno doživljavati posjete muzeju, a spoznaje, doživljaje i iskustva pretočiti u verbalne, likovne i glazbene uratke
- ❖ Poticati postavljanje pitanja, razvoj percepcije, uspoređivanje, klasifikaciju, uspostavljanje relacija, interpretaciju, analizu i sintezu, izvođenje zaključaka, komunikaciju i jačanje pozornosti i volje

Na osnovu svega dosad navedenog važno je napomenuti da se u svijetu i kod nas se provode projekti u dječjim vrtićima koji imaju cilj osmišljeno posjećivanje muzeja ili arheoloških lokaliteta. Projekt nastaje u nekoliko faza; započinje pripremom u vrtiću, zatim slijedi organizirani posjet spomeniku kulturne baštine ili muzeju, a završava refleksijom u vrtiću, gdje se viđeno i doživljeno iskazuje kroz likovni uradak.

Jedan takav projekt proveden je u vrtiću „Popaj“ u Splitu pod nazivom „Car Dioklecijan izgradi palaču“. Nakon priče o caru koji je izgradio palaču iz koje se kasnije razvio grad, a djeca su je pomno slušala, uslijedio je posjet Dioklecijanovoj palači.

Sl. 1. Predškolci na Peristilu

Djeca su aktivno sudjelovala u razgledavanju, postavljala pitanja i sudjelovala u razgovoru. Po povratku u vrtić, pričali su o svemu što su vidjeli i doživjeli, ta na taj način još jednom elaborirali viđeno. Nakon toga im je ponuđena gratage tehnika uz prijedlog da izrade plakat na temu grada Splita. Plakat bi predstavljao grupni rad cijele dobne skupine koja je sudjelovala u projektu.

Sl. 2. Predškolac crta zvonik Sv. Duje u gratage tehnici

Sl. 3. Dječji uradak u gratage tehnici

Sl.4. Svi uradci su zajednički rekonponirani i uobličeni u plakat grada Splita

Poticanje rada na projektu imaju višestruku ulogu i korist. Na ovaj način djeca se upoznaju s važnim spomenikom naše kulturne baštine, međutim istovremeno ih se potiče da izraze vlastiti doživljaj susreta sa spomenikom kroz vlastiti likovni izričaj. Također se upoznaju s novom likovnom tehnikom, te osvješćuju pojam plakata, njegove svrhe i značenja.

Kod ovakvog načina rada izuzetno je važna stručnost i kreativnost odgajatelja, jer projekt mora biti dobro osmišljen i pravilno vođen.

Pedagoško značenje kulturne baštine

Proces odgoja i obrazovanja prvenstveno se ostvaruje u vrtićima, zatim u školi i u drugim ustanovama. Ali da bi taj proces bio kvalitetan i potpun potrebna je suradnja s drugim ustanovama. Najvažnija ustanova za stjecanje znanja o kulturnoj baštini je muzej.

„Muzeji su specifične kulturne ustanove koje prikupljaju, čuvaju, znanstveno obrađuju i javno prikazuju predmete umjetničke, kulturne i znanstvene vrijednosti iz različitih područja života i rada ljudi u vremenu i prostoru“ (Rosić, 2005; 265-278).

Muzeologija, koja spada u društvene znanosti, za razliku od drugih grana bavi se informacijama koje daju predmeti kulturne baštine.

„Odgoj za razvoj jest proces koji kod djece i mladih ljudi, potiče razvoj stajališta i vrijednosti poput globalne međuovisnosti, mira, tolerancije, socijalne pravde i ekološke osviještenosti ta ih obogaćuje znanjima i vještinama koje im omogućuju da unesu promjene u svoje osobne živote i živote svojih zajednica, lokalno i globalno“ (UNICEF, 1992).

Odgoj za razvoj je cijeloživotni proces. Cilj mu je uz pomoć kontinuiranog i suradničkog djelovanja obitelji, dječjeg vrtića, škole i muzeja osigurati što bolji odgoj djece za budućnost.

Odgoj za razvoj uzima u obzir tri dimenzije rada:

- a) pružiti znanje
- b) razvijati socijalne i intelektualne vještine
- c) razvijati stavove i vrijednosti

Odgoj za razvoj se može ostvarivati u svim nastavnim i izvannastavnim područjima. Važan je prvenstveno za djecu ali i za odrasle, zbog toga što odgoj i obrazovanje ne mogu ostvariti svoj cilj bez razvoja.

Da bi se kulturna baština u što boljoj mjeri očuvala potrebno je djelovanje stručnjaka, s jedne strane, te stanovništva s druge. Izdvojit ćemo tri načina djelovanja:

- a) odgoj i obrazovanje stanovništva
- b) samoobrazovanje pojedinaca
- c) sustavan odgoj i obrazovanje u odgojno obrazovnim ustanovama

Proces sustavnog odgoja i obrazovanja počinje u obitelji i dječjem vrtiću. Već tu djeca dolaze u kontakt s prirodom i kroz razne projekte i aktivnosti počinju spoznavati prirodu na različite načine. Dalje, u osnovnoj školi kroz nastavu iz različitih predmeta od prirode, likovne i glazbene kulture, povijesti, hrvatskog jezika uče druge aspekte kulturne baštine, čime proširuju svoje vidike. Nastavkom školovanja svaki pojedinac dobiva specifične spoznaje.

U popularizaciji kulturne baštine važno mjesto zauzimaju mediji: radio, televizija, dnevni i tjedni listovi, izložbe, monografije.

ZAKLJUČAK

Razlika između čovjeka i drugih živih bića jest sposobnost stvaranja kulture. Čovjek i kultura povezani su posebnom sponom: čovjek stvara kulturu, a kultura čovjeku osigurava osobni razvoj (Zbryrad, T. Plenković, J., 2009; 121).

Ni jedno se društvo ne može opstati bez svoje kulture: jezika, običaja, moralnih i religijskih vrijednosti, shvaćanja ideja. Kultura se njeguje i prenosi sljedećim naraštajima kao najdragocjenije blago. Zbog njene prevelike važnosti trebamo ozbiljno shvatiti zadaću: njegovati i čuvati kulturnu baštinu i što je moguće bolje prenijeti je djeci, njenim budućim nositeljima.

Tu se nameće i pitanje održivog razvoja koji također ima važnu ulogu. Svrha obrazovanja za održivi razvoj je „svijet gdje svi imaju priliku za dobrobit od kvalitetnog obrazovanja i učenje vrijednosti ponašanja i načina života potrebnog za održivu budućnost i pozitivnu društvenu transformaciju“ (UNESCO, 2005).

Da bi dijete što bolje razumjelo bit kulturne baštine potrebno ga je uvesti u svijet značenja. Čovjek je po prirodi usmjeren prema spoznaji svijeta oko sebe, ali i samoga sebe. Na isti način i djeca ulaze u svijet spoznaje, a iskazuje se znatiželjom koju djeca zadovoljavaju

konstantnim zapitkivanjima. Na taj način djeca uče, a količina naučenog ovisi o suradnji svih sudionika djetetovog života, od obitelji i osobito od odgajatelja.

Literatura

- Anić, V., *Rječnik hrvatskog jezika*, Novi Liber, 1991.
- Charlesworth, R., Lind, K., *Math and science for young children. 2d ed.* Albany, NY: Delmar, 1995.
- Gelman, S., *Shape and representational status in children`s early naming*, Cognition, 1998; 50.
- Maretić, M. Caktaš, J., *Zavičajna baština u funkciji očuvanja hrvatskog identiteta* Zavičajna baština HNOS i kurikulum, Književni krug Split, 2007; 87-96
- Rosić, V., *Pedagoško značenje muzeja: Zavičajno blago u funkciji razvoja* Zabiokovlja, Zbornik radova, Split: Književni krug, 2005; 265-278
- Senge, P.M., „*A Learning System.*“ *Personal Excellence*, The Monthly Companion to the Personal Excellence Plan. December 2003; 11.
- Slunjski, E., *Stvaranje predškolskog kurikulumu: u vrtiću organizaciji koja uči*, Mali profesor, Zagreb 2006; 299- 310.
- Thomas, F., *The illusion of life*, 1995; 10-19
- UNICEF, 1992.
- UNESCO, 2005.
- Zbornik radova, *Dječji vrtić kao dječji kulturni centar – Od baštine za baštinu*, 2011.
- Zbryrad, T. Plenković, J., *Kultura i obitelj*, „Zavičajna baština – komparativna prednost i temeljnica održivog razvoja Zabiokovlja, Književni krug Split, 2009; 121.

Abstract

The difference between human and other living beings is the ability to create culture. Human and culture are linked to a special bond: a human creates a culture, and culture of individual ensures personal development. Culture is nurtured and passed on to future generations as a precious treasure. Because of its huge importance we should have taken seriously this

mission: to nurture and preserve the cultural heritage and, as well as possible, to convey to the children, its future stakeholders.

Although the basic function of a museum is reflected in the collection, recording and storage of the past, it is in general multipurpose. Museums are also living and educational facilities for users of different ages. Museum as part of the social environment, can be a significant factor in the development and become interesting space outside the family upbringing of the child. The museum spaces can function as a place for play and learning of young children. Enriching the child's environment is, means among other things, more active use of museum space for educational purposes. New content at the new premises will not remain unnoticed.

Being mindful of the essential features of a child's development, the preferred activities in the museum have characteristics of spontaneous, independent, voluntary, non-linear and exploratory. As in other areas, here also we must avoid formal knowledge design and providing ready-made answers.

In the world and in our country projects are being implemented in kindergartens that aim devised visits to the museums or archaeological sites. The projects occurs in several stages, starting in kindergarten preparation, followed by an organized visits to the cultural heritage site or the museum, and ends with reflection in kindergarten, where the visual and other are expressed through visual artwork.

Keywords: cultural heritage, learning in the museum, preschooler